

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र (Paper II) :-

**समसामयिक अध्ययन र सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापन
(Contemporary Studies & Public Service Management)**

खण्ड (A) : 35 अङ्ग Section (A) : 35 Marks	५ प्रश्न × ५ अङ्ग = २५ अङ्ग १ प्रश्न × १० अङ्ग = १० अङ्ग
--	---

१. नेपालको भौगोलिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्था

- १.१ भौगोलिक अवस्था/स्वरूप : किसिम र विशेषताहरू
- १.२ राजनीतिक भूगोल
- १.३ हावापानी र जलसम्पदा : स्थिति र महत्व
- १.४ वनसम्पदा : अवस्था र महत्व तथा वन विनाशका कारण र संरक्षणका उपायहरू
- १.५ प्रचलित प्रमुख धर्म, जातजाति, भाषाभाषी र संस्कृति
- १.६ आर्थिक विकासका पक्षहरू: कृषि, उद्योग, व्यापार, पर्यटन, रोजगार र पूर्वाधार
- १.७ आर्थिक विकासका सम्वाहकहरू: सार्वजनिक क्षेत्र, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्र
- १.८ योजनावद्वा विकासक्रम र चालु आविद्यक योजनाको जानकारी
- १.९ जनसङ्ख्या व्यवस्थापन, शहरीकरण र बसाई सराई
- १.१० वातावरण व्यवस्थापन, जैविक विविधता, वातावरण प्रदूषण, जलवायु परिवर्तन र दिगो विकास
- १.११ ज्वलन्त विषयहरू: गरीबी, वेरोजगारी, जनस्वास्थ्य, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, ऊर्जा संकट, सूचना प्रविधि र सामाजिक संजाल
- १.१२ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरू

खण्ड (B) : 35 अङ्ग Section (B) : 35 Marks	५ प्रश्न × ५ अङ्ग = २५ अङ्ग १ प्रश्न × १० अङ्ग = १० अङ्ग
--	---

२. संवैधानिक व्यवस्था र सरकार

२.१ नेपालको संविधान :

- २.१.१ नेपालको संविधानका मूलभूत विशेषताहरू
- २.१.२ मौलिक हक र कर्तव्य, राज्यको निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व
- २.१.३ राज्यको संरचना र राज्य शक्तिको बाँडफाँड
- २.१.४ कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिका
- २.२ नेपालमा संघीयता, केन्द्रीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकार
- २.३ नागरिकहरूको दायित्व र कर्तव्य, नागरिक समाज र नागरिक चेतना/शिक्षा
- २.४ कानूनको अर्थ र महत्व
- २.५ कानूनी राज्यको अवधारणा र महत्व
- २.६ समावेशीकरण र समानुपातिक प्रतिनिधित्व
- २.७ लोकतन्त्र र मानव अधिकार

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.८ सूचनाको हक र पारदर्शिता
- २.९ विधुतीय सुशासन (E-governance)
- २.१० सुशासन, सदाचार प्रवर्द्धन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र भ्रष्टाचार निवारण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

खण्ड (C) : 30 अङ्क Section (C) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

३. सार्वजनिक सेवा संचालन एवं व्यवस्थापन

३.१ कार्यालय व्यवस्थापन

- ३.१.१ कार्यालय र कार्यालय व्यवस्थापनको अवधारणा र महत्व
- ३.१.२ अभिलेख व्यवस्थापनको परिचय, उद्देश्य, आवश्यकता र महत्व
- ३.१.३ कार्यालयमा संचारको महत्व, प्रकार, माध्यम
- ३.१.४ कार्यालयमा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) को आवश्यकता र महत्व

३.२ लेखा प्रणाली र राजस्व प्रशासन

- ३.२.१ सरकारी लेखा प्रणाली र लेखापरीक्षण सम्बन्धी जानकारी
- ३.२.२ सरकारको आर्थिक कार्य प्रणालीको जानकारी
- ३.२.३ जिन्सी स्ट्रेस्टा प्रणाली, राजश्व स्ट्रेस्टा प्रणाली र धरौटी स्ट्रेस्टा प्रणाली
- ३.२.४ राजस्व प्रशासन (कर, भंसार, अन्तःशुल्क) सम्बन्धी जानकारी
- ३.२.५ सरकारी बजेट सम्बन्धी जानकारी

३.३ निजामती सेवा

- ३.३.१ नेपालको निजामती सेवाको गठन, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरू, सेवा सुविधा, आचरण, सजाय र वृत्ति विकास सम्बन्धी निजामती सेवा ऐन र नियमावलीमा भएका व्यवस्थाहरू
- ३.३.२ निजामती सेवामा जनशक्ति योजना, विकास र व्यवस्थापन
- ३.३.३ प्रदेश र स्थानीय सेवा

३.४ सार्वजनिक सेवा प्रवाह

- ३.४.१ अर्थ र महत्व
- ३.४.२ सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका / माध्यमहरू
- ३.४.३ सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सेवा प्रदायकको भूमिका र सेवाग्राहीको अधिकार तथा दायित्व

.....

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित संवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ ।

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी

(नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह र नेपाल संसद सेवा, सामान्य प्रशासन समूहको लागि)

खण्ड (A) : 35 अङ्क Section (A) : 35 Marks	५ प्रश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. कार्यालय संचालन र संगठनात्मक व्यवहार

- १.१ दर्ता, चलानी, फाइलिङ, र पत्रव्यवहार
- १.२ टिप्पणी, प्रस्ताव र प्रतिवेदन लेखन
- १.३ जनसम्पर्क व्यवस्थापन
- १.४ सेवाग्राही गुनासो व्यवस्थापन
- १.५ बैठक व्यवस्थापन र निर्णय (माइन्यूट) लेखन
- १.६ गोष्ठी, कार्यशाला र सेमिनार व्यवस्थापन
- १.७ अभिलेख व्यवस्थापन
- १.८ मासिक प्रगति/वार्षिक प्रगति सम्बन्धी व्यवस्थापन
- १.९ जिन्सी स्ट्रेस्टाको परिचय र महत्व
- १.१० माग फाराम, खरिद आदेश, दाखिला रिपोर्ट र जिन्सी खाता सम्बन्धी जानकारी
- १.११ कार्य विवरण र अधिकार प्रत्यायोजन
- १.१२ कार्यालय निरीक्षण र अनुगमन
- १.१३ प्रशासकीय कार्य फछ्यौट सम्बन्धी व्यवस्था
- १.१४ संगठनात्मक मान्यता (Norm) र मर्यादा प्रणाली (Status System)

खण्ड (B) : 35 अङ्क Section (B) : 35 Marks	५ प्रश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

२. प्रशासन तथा व्यवस्थापन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको परिचय, उद्देश्य र कार्यहरू
- २.२ सार्वजनिक प्रशासन र विकास प्रशासन
- २.३ निजामती कर्मचारीको नियुक्ति, काज, सरुवा, बढुवा, विदा, आचरण, अवकाश र विभागीय सजाय
- २.४ संगठनको परिचय, उद्देश्य, स्वरूप र संगठनका आधारहरू
- २.५ देहायका संगठनको परिचय तथा कार्यहरू
 - २.५.१ अखिलयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग
 - २.५.२ लोक सेवा आयोग
 - २.५.३ महालेखा परीक्षकको कार्यालय
 - २.५.४ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
 - २.५.५ संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
 - २.५.६ संघीय संसद सचिवालय

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.६ व्यवस्थापनको परिचय, अवधारणा, उद्देश्य, क्षेत्र र कार्यहरू
- २.७ नेतृत्व, निर्णय, उत्प्रेरणा र मनोवल
- २.८ नियन्त्रण र समन्वयको आवश्यकता र महत्व
- २.९ समूह गतिशिलता
- २.१० संगठनात्मक परिवर्तन र विकास
- २.११ समय व्यवस्थापनको महत्व

खण्ड (C) : 30 अङ्क Section (C) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

३. सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

- ३.१ नेपाल सरकारको कार्य विभाजन नियमावली
- ३.२ स्थानीय सरकार संचालन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.३ स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८
- ३.४ सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०६४
- ३.५ सार्वजनिक खरिद र यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.६ सूचनाको हक तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.७ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.८ विपत जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.९ सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण अवधारणा र अभ्यास तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.१० संघीय संसद सचिवालय सम्बन्धी ऐन, २०६४ र संघीय संसद सचिवालय कर्मचारी प्रशासन नियमावली, २०६५

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित सवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ ।

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

**तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी
(नेपाल प्रशासन सेवा, लेखा समूह र लेखापरीक्षण सेवाको लागि)**

खण्ड (A) : 30 अङ्क Section (A) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्थापन

- १.१ बजेट अनुमान, स्वीकृती र निकासा
- १.२ खर्च लेखाङ्कन र प्रतिवेदन
- १.३ सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (Public Sector Accounting Standard)
- १.४ खाता सुची (Charts of account), एकल कोष खाता (TSA) र निकासा प्रणाली
- १.५ दोहोरो लेखा प्रणाली, नगद र प्रोदभावी आधारित लेखाप्रणाली
- १.६ लेखाफारम : गोश्वारा भौचर, बैंक नगदी किताब, बजेट सिट, खर्चको फाटाँवारी, पेशकी बाँकीको विवरण, बैंक हिसाव विवरण, आर्थिक विवरण सम्बन्धी जानकारी
- १.७ लेखा प्रमुखको काम कर्तव्य र अधिकार एवं आर्थिक अनुशासनमा लेखा प्रमुखको भुमिका

खण्ड (B) : 30 अङ्क Section (B) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

२. सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारी

- २.१ सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापनको उद्देश्य र सिद्धान्त
- २.२ खरिद कार्यको जिम्मेवारी र खरिद विधि
- २.३ खरिद सम्भौता कार्यान्वयन
- २.४ खरिद व्यवस्थापनमा आचरण सम्बन्धी व्यवस्था
- २.५ खरिद कार्यको अनुगमन
- २.६ सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

३. जिन्सी व्यवस्थापन

- ३.१ सरकारी सम्पत्तिको जिम्मा, लागत र संरक्षण
- ३.२ जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन
- ३.३ बरबुझारथ व्यवस्था
- ३.४ लिलाम, मिन्हा र मर्मत संभार
- ३.५ वैदेशिक सहायतामा प्राप्त सामानको अभिलेख

४. राजस्व र धरौटी श्रेस्ता सम्बन्धीजानकारी

- ४.१ संचित कोष र यसको संचालन
- ४.२ राजस्व दाखिला र राजश्व लेखा
- ४.३ राजस्वको केन्द्रीय हिसाव
- ४.४ राजस्व व्यवस्थापन प्रणाली

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ४.५ धरौटी आमदानी र लेखाङ्गन कार्यविधि
- ४.६ धरौटी सम्बन्धी व्यक्तिगत र गोश्वरा खाता
- ४.७ धरौटी सदस्याहा सम्बन्धी व्यवस्था

खण्ड (C) : 40 अङ्क Section (C) : 40 Marks	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

५. लेखा परीक्षण प्रणाली

- ५.१ लेखा परीक्षणको परीचय, उद्देश्य एवं आधारभूत सिद्धान्त
- ५.२ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली र आन्तरिक लेखा परीक्षण
- ५.३ लेखा परीक्षण सम्बन्धमा महालेखा परीक्षकको काम कर्तव्य र अधिकार
- ५.४ नियमितता, वित्तिय र कार्यमूलक लेखापरीक्षण सम्बन्धी जानकारी
- ५.५ लेखापरीक्षणका नविन अवधारणा : सूचना प्रविधि, वातावरणीय, विधि विज्ञान लेखापरीक्षण
- ५.६ जोखिममा आधारित लेखा परीक्षण र यसको कार्यान्वयन
- ५.७ सरकारी लेखापरीक्षण मान (Public Sector Auditing Standard)
- ५.८ वेरुजु, वेरुजु फछ्यौट र सम्परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था
- ५.९ संघ प्रदेश र स्थानीय तहको लेखापरीक्षण व्यवस्था
- ५.१० लेखापरीक्षण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संस्था: ASOSAI र INTOSAI

६. लेखा तथा लेखा परीक्षण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

६.१ नेपालको संविधान :

- ६.१.१ संघीय आर्थिक कार्य प्रणाली, प्रादेशिक आर्थिक कार्य प्रणाली र स्थानीय आर्थिक कार्य प्रणाली
- ६.१.२ संघ प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक अधिकार
- ६.२ लेखापरीक्षण ऐन, २०७५
- ६.३ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ६.४ अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ६.५ आय कर ऐन, २०५८
- ६.६ मुल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२
- ६.७ स्थानीय सरकार संचालन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित सवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ।

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

**तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी
(नेपाल प्रशासन सेवा, राजश्व समूहको लागि)**

खण्ड (A) : 35 अङ्क Section (A) : 35 Marks	५ प्रश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. नेपालको अर्थ व्यवस्था

- १.१ नेपालको अर्थतन्त्रका विशेषताहरू
- १.२ खुला बजार अर्थतन्त्र र नेपाल
- १.३ नेपालको आर्थिक नीति, वित्त नीति (fiscal policy) र मौद्रिक नीति (monetary policy) सम्बन्धी जानकारी
- १.४ नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन व्यवस्था
- १.५ चालु आवधिक योजना बारे सामान्य जानकारी
- १.६ कर (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष कर) र गैरकर सम्बन्धी जानकारी
- १.७ नेपालको वैदेशिक व्यापारको प्रवृत्ति
- १.८ नेपालमा आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन
- १.९ वैदेशिक सहायता परिचालन
- १.१० नेपालमा वैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी जानकारी

खण्ड (B) : 35 अङ्क Section (B) : 35 Marks	५ प्रश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

२. राजस्व प्रशासन सम्बन्धी र कानूनी व्यवस्था

२.१ नेपालको संविधान :

- २.१.१ संघीय आर्थिक कार्य प्रणाली, प्रादेशिक आर्थिक कार्य प्रणाली, स्थानीय आर्थिक कार्य प्रणाली
- २.१.२ संघ प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक अधिकार

२.२ वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँड

- २.२.१ वित्तीय समानीकरण अनुदान, शस्तर अनुदान, समपुरक अनुदान र विशेष अनुदान
- २.२.२ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कर तथा गैर करका अधिकार क्षेत्र र राजस्व बाँटफाँट सम्बन्धी व्यवस्था

२.३ संघीय कर कानून सम्बन्धी व्यवस्था

- २.३.१ भंसार ऐन, २०६४ र नियमावली, २०६५: भंसार जाँचपास प्रकृया, जाँचपास पछिको परीक्षण (Post Clearance Audit), मुहा र लिलाम सम्बन्धी
- २.३.२ आयकर ऐन, २०५८ र नियमावली, २०५९: आय विवरण र कर निर्धारण, किस्तावन्दी र अग्रीम कर दाखिला, भुक्तानीमा कर कटी, कर विवाद (प्रशासकिय पुनरावलोकन, पुनरावेदन) तथा कर बक्यौता असुली प्रकृया सम्बन्धी जानकारी

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.३.३ मुत्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ र नियमावली, २०५३: दर्ता, कर विवरण दाखिला, कर कट्टी, कर निर्धारण, कर फिर्ता, कर छुट (Tax Exempt) र शुन्य दर (Zero Rate) को सुविधा सम्बन्धी
- २.३.४ अन्तः शुल्क ऐन, २०५८ र नियमावली, २०५९: अन्तः शुल्क निर्धारण र असुली, स्वयं निष्कासन प्रणाली, भौतिक नियन्त्रण प्रणाली, इजाजत सम्बन्धी व्यवस्था
- २.३.५ मदिरा ऐन, २०३१ र मदिरा नियमावली, २०३३ अन्तः शुल्क स्टीकर व्यवस्थापन

खण्ड (C) : 30 अङ्ग Section (C) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्ग = २० अङ्ग १ प्रश्न × १० अङ्ग = १० अङ्ग
--	---

३. राजस्व प्रशासन र वित्तीय क्षेत्र

- ३.१ राजस्व प्रशासनको संगठन तथा संरचनात्मक व्यवस्था
- ३.१.१ अर्थ मन्त्रालय र मातहत निकायहरूको संगठन संरचना र कार्यहरू
- ३.१.२ राजस्व परिचालनमा सम्पत्ती शुद्धिकरण अनुसन्धान विभाग, राजस्व अनुसन्धान विभाग, महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको कार्य जिम्मेवारी र भूमिका
- ३.१.३ राजस्व समुह गठन तथा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था
- ३.२ राजस्व चुहावट नियन्त्रण
- ३.३ करदाता शिक्षाको वर्तमान अवस्था र आवश्यकता
- ३.४ आन्तरिक राजस्वको क्षेत्र, महत्व र संरचना
- ३.५ भंसार सुधार र व्यापार सहजिकरण
- ३.६ नेपालमा सार्वजनिक संस्थानको परीचय, व्यवस्थापन र राजस्वमा योगदान
- ३.७ नेपालमा गैर बैंकिङ वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन, नियमन र पूर्वाधार निर्माणमा स्रोत परिचालन
- ३.८ नेपालको पूँजीबजार, बीमा र सहकारी क्षेत्रको विकास र व्यवस्थापन

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित सबैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ ।

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी
(नेपाल न्याय सेवा, न्याय, कानून र सरकारी वकील समूहको लागि)

खण्ड (A) : 30 अङ्क Section (A) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. कानून सम्बन्धी सामान्य जानकारी

- १.१ नेपालको न्यायिक विकासको सामान्य जानकारी
- १.२ सारावान कानून र कार्यविधि कानूनको परिचय र भिन्नता
- १.३ न्यायिक, अर्धन्यायिक र प्रशासकीय निकायको परिचय र भिन्नता
- १.४ ऐन, नियम, विनियम र गठन आदेशको परिचय
- १.५ कानून तर्जूमामा सम्बन्धी सामान्य जानकारी (ढाँचा र संरचना)
- १.६ कानूनी रायको परिचय, कानूनी राय लिँदा दिँदा विचार गर्नु पर्ने कुराहरू
- १.७ रिट्को परिचय र प्रकारहरू
- १.८ लिखित जवाफ तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने कुराहरू
- १.९ राजपत्रको परिचय
- १.१० नेपाल सरकारको कार्य विभाजन नियमावली

खण्ड (B) : 40 अङ्क Section (B) : 40 Marks	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३० अङ्क १ प्रश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

२. न्याय प्रशासन सम्बन्धी सामान्य जानकारी

- २.१ अदालतका तह र संरचना
- २.२ संवैधानिक इजलासको परिचय र अधिकारक्षेत्र
- २.३ अदालतको क्षेत्राधिकार (जिल्ला अदालत, उच्च अदालत र सर्वोच्च अदालत)
- २.४ फिरादपत्र, प्रतिउत्तरपत्र र बयानमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू
- २.५ हदम्याद, म्याद र तारिखको परिचय
- २.६ लिखतमा पुर्याउनु पर्ने रीत, दर्ता र दरपीठ
- २.७ वारिसनामा र सकारनामाको परिचय
- २.८ प्रमाणको परिचय (मौखिक प्रमाण, लिखत प्रमाण र दशी प्रमाण)
- २.९ साक्षीको वकपत्र (सोधपुछ, जिरह र पुनः सोधपुछ)
- २.१० फैसलाको परिचय, ढाँचा र फैसलामा उल्लेख गर्नु पर्ने कुराहरू
- २.११ थुनुवा पूर्जी र कैदी पूर्जी
- २.१२ पुनरावेदन र दोहोर्याई पाउने निवेदन सम्बन्धी व्यवस्था
- २.१३ अदालतका फाँटवाला एवम् इजलास सहायकको काम, कर्तव्य र अधिकार
- २.१४ इजलासको मर्यादा र अनुशासन
- २.१५ मुद्दा व्यवस्थापन (फरक मुद्दाको फरक व्यवस्थापन पद्धति)
- २.१६ प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको परिचय
- २.१७ स्वच्छ सुनुवाइको सिद्धान्तको परिचय
- २.१८ अदालतमा सूचना प्रविधिको प्रयोग

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (C) : 30 अङ्ग Section (C) : 30 Marks	४ प्रश्न × ५ अङ्ग = २० अङ्ग १ प्रश्न × १० अङ्ग = १० अङ्ग
--	---

३. अपराध अनुसन्धान र अभियोजन एवम् सरकारी वकील सम्बन्धी

- ३.१ महान्यायाधिवक्तासम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था (नियुक्ति, योग्यता, काम, कर्तव्य र अधिकार)
- ३.२ मुख्य न्यायाधिवक्तासम्बन्धी व्यवस्था
- ३.३ सरकारी वकील कार्यालयको परिचय
- ३.४ विभिन्न तहका सरकारी वकीलको काम, कर्तव्य र अधिकार
- ३.५ सरकार वादी फौजदारी मुद्दाको कारवाही प्रक्रिया (जाहेरी दर्खास्त, पक्काउ पूर्जी, म्याद थप, बरामदी मुचुल्का, बयान, अनुसन्धानकर्ताको राय, अभियोगपत्र, प्रारम्भक सुनुवाइ, दावीमा छुट, थुनछेकको आदेश र सो उपरको निवदेन)
- ३.६ रिटमा सरकारी पक्षको प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षा सम्बन्धी अवधारणा
- ३.७ मुलुकी देवानी संहिता र देवानी कार्यविधि संहिताका प्रमुख विशेषताहरू
- ३.८ मुलुकी अपराध संहिता, मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता र फौजदारी कसूर सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन ऐनका प्रमुख विशेषताहरू
- ३.९ अपराध पीडितको परिचय, बर्गीकरण र पीडितका अधिकार
- ३.१० कारागार तथा हिरासतमा रहेका कैदी बन्दीका अधिकार

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित संवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ।

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

**तृतीय पत्र (Paper III) :- सेवा समूह सम्बन्धी
(नेपाल परराष्ट्र सेवाको लागि)**
English Language & Diplomacy

Section (A) : 40 Marks	10 Questions × 2 Marks = 20 Marks
	2 Questions × 10 Marks = 20 Marks

Section (A) : 40 Marks

1. English Language

1.1 Translation from Nepali into English **(1×10 =10)**

A passage of about 100 words in Nepali (The passage will be related to some topic in international relations/international politics/ foreign policy/diplomacy).

1.2 Communicative Grammar **(5 ×2 = 10)**

- 1.2.1 Single words and make sentences (one each) (carrying 1 mark each)
- 1.2.2 Correction of two grammatical errors (carrying 1 mark each)
- 1.2.3 Write Synonym and antonym (one each) of given words and make sentences (carrying 1 mark each)
- 1.2.4 Write answers to two e-mail messages (carrying 1 mark each)
- 1.2.5 Answers to two telephone conversations (carrying 1 mark each)

1.3 Comprehension **(5 ×2 = 10)**

An English Passage of about 150 words will be given with 5 questions, each carrying 2 mark.

1.4 Essay on one of the three topics on contemporary issues in about 200 words.
(1×10 = 10)

Section (B) : 30 Marks	4 Questions × 5 Marks = 20 Marks
	1 Question × 10 Marks = 10 Marks

2. Basic Knowledge of International Relations and Diplomacy

- 2.1 Meaning of International Relations
- 2.2 Scope of International Relations
- 2.3 Definition of Diplomacy
- 2.4 Nature and Functions of Diplomacy
- 2.5 Meaning of Soft Power and Soft Power Potentials of Nepal
- 2.6 Economic Diplomacy

3. Basic Knowledge of International Law and Treaties

- 3.1 Definition of State, Recognition of State and Government
- 3.2 Meaning of Sovereignty
- 3.3 Sources of International Law
- 3.4 Definition of Treaties

4. Nepal, United Nations and International Institutions

- 4.1 Principles and Purposes of the United Nations
- 4.2 Nepal's Role in the United Nations

लोक सेवा आयोग

अप्राविधिक तर्फका न्याय, परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संसद सेवा, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, नायव सुब्बा वा सो सरह
पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 4.3 Nepal and the UN Peacekeeping
- 4.4 General Introduction to IMF, World Bank, ADB and AIIB
- 4.5 Introduction to WTO

5. Regional Cooperation

- 5.1 Nepal and SAARC
- 5.2 Brief introduction to:
 - 5.2.1 BIMSTEC
 - 5.2.2 Non-Aligned Movement (NAM)
 - 5.2.3 European Union (EU)
 - 5.2.4 ASEAN
 - 5.2.5 Group of 77
 - 5.2.6 Asia Cooperation Dialogue (ACD)
 - 5.2.7 Shanghai Cooperation Dialogue (SCO)

6. Least Developed and Landlocked Developing Countries

- 6.1 Definition of the Least Developed Countries (LDCs)
- 6.2 Problems of the Least Developed Countries (LDCs)
- 6.3 Rights of Landlocked Developing Countries (LLDCs)
- 6.4 Challenges of the Landlocked Developing Countries (LLDCs)

Section (C) : 30 Marks	4 Questions × 5 Marks = 20 Marks
	1 Question × 10 Marks = 10 Marks

7. Foreign Policy

- 7.1 Guiding Principle of Nepal's Foreign Policy
- 7.2 Determinants of Nepal's Foreign Policy and Elements of National Power
- 7.3 Role of the Foreign Ministry in Foreign Policy Implementation
- 7.4 National Interests of Nepal
- 7.5 Introduction to 'SagarmathaSambaad'

8. Diplomatic and Consular Functions

- 8.1 Functions of diplomatic and consular missions
- 8.2 Diplomatic Privileges and Immunities
- 8.3 Nature of consular services (passport, visa & attestation of documents)
- 8.4 Passports (MRTDs): Meaning, Generations, Types of MRTDs issued by Nepal
- 8.5 Introduction to Foreign Employment Cycle

9. Diplomatic Terminologies

- 9.1 Excellency, Plenipotentiary, Agrément, Attaché, Aide-Memoire, Embassy (Chancery/Residence), Consulate, Diplomatic Bag. Communiqué, Message, Letters of Credence, Letter of Recall, Note Verbale, Charge d' Affaires a.i., Honorary Consul, Diplomatic Corps, Protocol, Persona non Grata, Status Quo, Asylum, RSVP